

Aleksandra Kaniewska-Sęba

ORCID: 0000-0002-3164-316X

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza

Piotr Pawełczyk

ORCID: 0000-0002-6647-2305

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza

Temperatura uczuć młodych Polaków wobec wybranych polskich polityków

<https://doi.org/10.19195/1643-0328.28.6>

Słowa kluczowe: uczucia do polityków, termometr uczuć, młodzi Polacy

Wprowadzenie

W przygotowaniu i prowadzeniu kampanii wyborczych jedną z istotniejszych wdrażanych koncepcji jest strategia poszerzania¹. Zakłada ona możliwość pozyskania nowego elektoratu, który do tej pory nie głosował na daną partię czy kandydata. Bardzo ważną grupę pośród tych nowych wyborców stanowią ludzie młodzi, którzy dopiero przekroczyli wiek dający im uprawnienia do korzystania z czynnego prawa wyborczego. Ich sympatie polityczne nie kształtują się jednak po ukończeniu osiemnastego roku życia, lecz już wcześniej, kiedy spotykają się oni z informacjami na temat funkcjonowania systemu politycznego, jego najnowszej historii oraz doniesieniami na temat samych polityków. Jest to efekt socjalizacji politycznej, którą można określić jako proces ciągłego kształtowania świadomości politycznej, kultury politycznej oraz postaw politycznych². We współczesnych realiach komunikacji masowej udział tradycyjnych, zinstytucjonalizowanych podmiotów socjalizacji politycznej, przede wszystkim szkoły, wydaje się tracić na znaczeniu. Tym bardziej warto więc poszukiwać czynników kształtujących

¹ D. Skrzypiński, *Strategie partii politycznych*, [w:] *Marketing polityczny w teorii i praktyce*, red. A.W. Jabłoński, L. Sobkowiak, Wrocław 2002, s. 141.

² G.A. Almond, G.B. Powell, *Kultura polityczna*, [w:] *Elementy teorii socjologicznych*, red. W. Derczyński, A. Jasińska-Kania, J. Szacki, Warszawa 1975, s. 589.

emocjonalny oraz — co wydaje się szczególnie istotne w kontekście wyborów — behawioralny aspekt postaw adolescentów wobec polityków oraz polityki³. Celem artykułu jest ukazanie stosunku emocjonalnego młodych Polaków do wybranych polskich polityków oraz korelacji uczuć wobec nich. Za istotne uznano również określenie wpływu poziomu wiedzy o polityce, politykach i systemie politycznym oraz skłonności do głosowania na daną partię na stosunek do polityków, a także ukazanie związku pomiędzy tymi uczuciami a poglądami na osi liberalizm–konserwatywizm.

Metodyka badań własnych i charakterystyka respondentów

Badanie, którego celem było określenie determinantów socjalizacji politycznej polskiej młodzieży, przeprowadzono we wrześniu 2018 roku. Badaną populację stanowili uczniowie trzecich klas liceów ogólnokształcących z Wielkopolski. Do badań celowo dobrano osoby, które kończą edukację w szkole średniej. Założono, że powinny one — zgodnie z programem nauczania z zakresu wiedzy o społeczeństwie — posiadać ogólną wiedzę na temat zagadnień politycznych (na przykład ustroju politycznego Polski). Istotne w kontekście badań nad socjalizacją polityczną młodych Polaków było również to, że osoby te uzyskały lub wkrótce uzyskają czynne prawo wyborcze.

Do zbierania danych zastosowano technikę ankiety audytoryjnej. Prośbę o zachęcenie młodzieży do udziału w badaniu i pomoc w jego realizacji skierowano do nauczycieli wielkopolskich liceów, które współpracują z Wydziałem Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Rola osób nadzorujących badanie ograniczała się do rozdania kwestionariuszy, zadbania o jego spokojny przebieg oraz zebrania wypełnionych ankiet. Nauczyciele występujący w roli ankierów nie mogli sugerować odpowiedzi na konkretne pytania. Istotne było również, aby nie przeglądali i nie komentowali w obecności uczniów ich odpowiedzi na poszczególne pytania.

W badaniu wzięło udział 916 osób. Szczegółowe dane charakteryzujące respondentów przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1. Charakterystyka respondentów

Zmienna		Odsetek respondentów (n = 916)
Płeć	kobieta	64,0
	mężczyzna	33,7
	brak danych	2,3

³ A. Zduniak, *Socjalizacja w kontekście nowoczesnego społeczeństwa*, „Zeszyty Naukowe KUL” 2013, nr 1 (221), s. 59.

Miejsce zamieszkania	wieś	39,1
	miasto poniżej 20 tysięcy mieszkańców	15,4
	miasto od 20 tysięcy do 100 tysięcy mieszkańców	28,6
	miasto od 100 tysięcy do 500 tysięcy mieszkańców	4,6
	miasto powyżej 500 tysięcy mieszkańców	9,2
	brak danych	3,1
Sytuacja materialna	bardzo zła	9,3
	zła	21,5
	przeciętna	20,3
	dobra	33,1
	bardzo dobra	12,4
	brak danych	3,4
Deklaracja w zakresie wiary	osoba wierząca	52,1
	osoba niezdecydowana	25,9
	osoba niewierząca	19,4
	brak danych	2,6
Udział w praktykach religijnych	kilka razy w tygodniu	8,1
	raz w tygodniu	28,4
	przeciętnie jeden, dwa razy w miesiącu	12,6
	kilka razy w roku	26,7
	w ogóle nie uczestniczę	21,8
	brak danych	2,4
Użytkownik mediów społecznościowych	Facebook	95,7
	Instagram	75,3
	Twitter	20,3
	Pinterest	21,8
	Snapchat	77,8
	YouTube	2,6

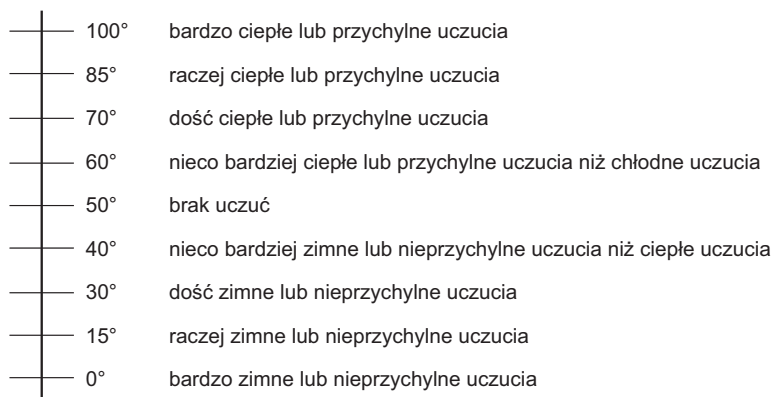
Przeciętna liczba godzin spędzanych w Internecie	od 1 do 3 godzin	40,7
	od 4 do 6 godzin	36,9
	od 7 do 9 godzin	9,5
	powyżej 9 godzin	9,7
	brak danych	3,2
Przeciętna liczba godzin spędzanych w mediach społecznościowych	od 1 do 3 godzin	53,4
	od 4 do 6 godzin	28,4
	od 7 do 9 godzin	7,0
	powyżej 9 godzin	7,2
	brak danych	4,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Kwestionariusz ankietowy składał się z dziewiętnastu pytań, z czego dwanaście umieszczono w części głównej, a siedem w metryczce. Za szczególnie istotne — w kontekście realizacji celów niniejszego artykułu — należy uznać pytanie dotyczące emocjonalnego stosunku do polskich polityków. Do pomiaru nastawienia młodych ludzi do wybranych aktorów naszej politycznej sceny wykorzystano termometr uczuć (ang. *feeling thermometer*) — skalę pozwalającą określić kierunek i natężenie emocji wobec danej osoby⁴. W pytaniu o temperaturę uczuć wobec konkretnego polityka respondent mógł wskazać liczbę od 0 do 100, gdzie 0 oznaczało bardzo chłodne (nieprzychylne) odczucia, a 100 wskazywało na bardzo ciepłe (przychylne) uczucia wobec danego polityka:

Chcielibyśmy poznać Twoje uczucia wobec wybranych polityków. Określ skalę swoich emocji w stosunku do danego polityka. Wpisz przy każdym z wymienionych nazwisk liczbę od 0 do 100, biorąc pod uwagę skalę zaprezentowaną na poniższym „termometrze uczuć”.

⁴ Termometr uczuć jest stosowany od 1964 roku w USA podczas *American National Election Studies* (ANES). Służy do pomiaru emocjonalnego nastawienia wobec polityków, partii politycznych i grup społecznych. Odpowiedzi respondentów w ramach 101-punktowej skali mogą być wyrażane liczbą w pytaniu otwartym lub są zaznaczane na skali graficznej, na której część liczb jest opisana werbalnie (to drugie podejście zastosowano w omawianym badaniu). Więcej na temat właściwości i zastosowania termometru uczuć zob.: A. Kaniewska-Sęba, *Skale do pomiaru postaw stosowane w badaniach wizerunku polityka*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu” 2016, nr 460, s. 267–276; M.S. Lewis-Beck, *Electoral inquiry cross-national election surveys: A French pre-test*, „Electoral Studies” 15, 1996, nr 4, s. 513–528; M. Liu, F.G. Conrad, *An experiment testing six formats of 101-point rating scales*, „Computers in Human Behavior” 55, 2016, cz. A, s. 364–371; M. Liu, Y. Wang, *Data collection mode effect on feeling thermometer questions: A comparison of face-to-face and web surveys*, „Computers in Human Behavior” 48, 2015, s. 212–218; S.C. Nelson, *Feeling thermometer*, [w:] *Encyclopedia of Survey Research Methods*, red. P. Lavrakas, Los Angeles 2008, s. 276.

Jeżeli nie znasz danego polityka, to wstaw obok jego nazwiska znak X.

Jarosław Kaczyński	
Donald Tusk	
Paweł Kukiz	
Katarzyna Lubnauer	
Janusz Korwin-Mikke	
Grzegorz Schetyna	
Mateusz Morawiecki	
Andrzej Duda	
Robert Biedroń	

Respondentów pytano również o stopień zainteresowania polityką, sprawdzano ich wiedzę na temat polityków, sytuacji politycznej i systemu politycznego w Polsce, a także badano ich skłonność do głosowania na określoną partię polityczną. Ponadto pytania w części głównej dotyczyły wybranych kwestii światopoglądowych i gospodarczych oraz źródeł wiedzy na temat polityki, ze szczególnym uwzględnieniem roli mediów społecznościowych w dostarczaniu informacji o politykach i życiu politycznym. Za pomocą pytań zawartych w metryczce zidentyfikowano wybrane cechy respondentów (płeć, miejsce zamieszkania), ich sytuację materialną, podejście do wiary, udział w praktykach religijnych oraz stopień aktywności w Internecie, w tym w mediach społecznościowych.

Temperatura uczuć wobec wybranych polskich polityków

Najbardziej rozpoznawalnymi politykami wśród ankietowanych są Andrzej Duda, Donald Tusk i Jarosław Kaczyński. Postacią zdecydowanie najmniej znaną jest Katarzyna Lubnauer (zob. tabela 2) — temperaturę uczuć wobec przewodniczącej partii Nowoczesna zadeklarowało około dwóch trzecich badanych.

Tabela 2. Znajomość i temperatura uczuć do polskich polityków

Oceniani polityk	Respondenci, którzy znali danego polityka i dokonali oceny (%)	Respondenci, którzy nie znali danego polityka (%)	Średnia temperatura uczuć wśród respondentów, którzy znali danego polityka	Mediana	Odczylenie standardowe
Andrzej Duda	95,74	4,26	54,93	60,00	29,99
Robert Biedroń	80,35	19,65	49,12	50,00	28,35
Paweł Kukiz	92,47	7,53	48,86	50,00	23,72
Mateusz Morawiecki	85,92	14,08	39,81	50,00	24,35
Katarzyna Lubnauer	63,65	36,35	38,25	50,00	23,46
Janusz Korwin-Mikke	90,61	9,39	37,96	40,00	28,10
Grzegorz Schetyna	80,24	19,76	36,27	50,00	21,33
Donald Tusk	95,63	4,37	35,79	40,00	25,50
Jarosław Kaczyński	95,63	4,37	26,36	15,00	26,68

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Najcieplejsze uczucia w grupie ocenianych polityków budzi prezydent Andrzej Duda. Jest on jedynym ocenianym w badaniu politykiem, wobec którego średnia temperatura uczuć (54,93 stopnia) przekroczyła próg obojętności równy 50 stopniom. Jednocześnie jednak generuje on najbardziej skrajne wobec siebie emocje ($\sigma = 29,992$). Trzej kolejni politycy pod względem temperatury uczuć to Robert Biedroń (49,12), Paweł Kukiz (48,86) i Mateusz Morawiecki (39,81). Nieco gorzej zostali ocenieni politycy kojarzeni z PO — Grzegorz Schetyna (36,27) i Donald Tusk (35,79). Warto też zauważyć, iż pierwszy z nich wywołuje najmniej skrajne emocje ($\sigma = 21,329$). Najchłodniejszy stosunek emocjonalny młodzi Polacy mają do Jarosława Kaczyńskiego (26,36). Połowa badanych określiła temperaturę swoich uczuć do tego polityka na 15 lub mniej stopni.

Uczucia wobec Andrzeja Dudy są dodatnio skorelowane z emocjonalnym stosunkiem do innych polityków kojarzonych z prawą stroną naszej sceny politycznej — Mateuszem Morawieckim, Januszem Korwin-Mikkem i Pawłem Kukizem (zob. tabela 3). Jednocześnie można zauważyć, że im przychylniejsze uczucia wobec prezydenta RP, tym chłodniejsza ocena emocji respondentów wobec Donalda Tuska. Sympatycy Jarosława Kaczyńskiego plasują wyżej na termometrze uczuć Andrzeja Dudę, Mateusza Morawieckiego, Pawła Kukiza i Janusza Korwin-Mikkego, jednocześnie deklarując niższe zaangażowanie emocjonalne wobec Roberta Biedronia. Podobną korelację uczuć można zauważyć w przypadku Janusza Korwin-Mikkego. Sympatia do tego polityka jest powiązana z pozytywnym emocjonalnym stosunkiem do Pawła Kukiza, Jarosława Kaczyńskiego, Mateusza Morawieckiego, Andrzeja Dudy i — co ciekawe — do Grzegorza Schetyny.

Pozostając przy zwolennikach liderów polskiej prawicy, warto zauważyć, że ciepłe uczucia wobec Pawła Kukiza korespondują z pozytywnymi emocjami w stosunku do wszystkich badanych polityków, przy czym najsilniejszą korelację obserwuje się w przypadku przychylnych uczuć wobec tego polityka i pozytywnych emocji w stosunku do Mateusza Morawieckiego i Janusza Korwin-Mikkego. Podobnie rzecz ma się z uczuciami do Mateusza Morawieckiego. Ciepłe uczucia do premiera RP są skorelowane z pozytywnymi emocjami do prawie wszystkich badanych polityków. Pozytywne nastawienie do Mateusza Morawieckiego łączy się przede wszystkim z wysoką temperaturą emocji wobec Jarosława Kaczyńskiego, Andrzeja Dudy i Pawła Kukiza.

Jeżeli badani deklarują ciepły stosunek do wybranego polityka z ugrupowania centrowlewicowego, to darzą także sympatią innych aktorów z tej części sceny politycznej. Sympatycy Donalda Tuska w pozytywny sposób odnoszą się również do Grzegorza Schetyny, Katarzyny Lubnauer i Roberta Biedronia. Natomiast wzrost temperatury uczuć wobec tego polityka generuje przyrost negatywnych emocji w stosunku do Andrzeja Dudy. Wyższą temperaturę uczuć wobec Katarzyny Lubnauer można kojarzyć z ciepłym stosunkiem do Grzegorza Schetyny, a pozytywne emocje w stosunku do przewodniczącego PO są powiązane z ciepłą oceną Katarzyny Lubnauer, Donalda Tuska i Roberta Biedronia. Warto też zauważyć, że cieplejsze uczucia do przewodniczącego PO przekładają się również na pozytywne emocje w stosunku do premiera Mateusza Morawieckiego.

Zwolennicy Roberta Biedronia zwykle lubią też Katarzynę Lubnauer, Grzegorza Schetynę i Donalda Tuska. Ich uczucia wobec lidera Wiosny ujemnie korelują z uczuciami wobec Jarosława Kaczyńskiego.

Tabela 3. Korelacja uczuć wobec polityków (wskaznik korelacji Pearsona)

	Jarosław Kaczyński	Donald Tusk	Paweł Kukiz	Katarzyna Lubnauer	Janusz Korwin-Mikke	Grzegorz Schetyna	Mateusz Morawiecki	Andrzej Duda	Robert Biedroń
Jarosław Kaczyński	1	-0,028	0,233**	-0,015	0,240**	0,035	0,475**	0,437**	-0,099**
Donald Tusk	-0,028	1	0,082*	0,474**	-0,009	0,487**	0,033	-0,167**	0,293**
Paweł Kukiz	0,233**	0,082*	1	0,155**	0,324**	0,170**	0,368**	0,299**	0,073*
Katarzyna Lubnauer	-0,015	0,474**	0,155**	1	0,093*	0,674**	0,243**	-0,064	0,364**
Janusz Korwin-Mikke	0,240**	-0,009	0,324**	0,093*	1	0,194**	0,230**	0,220**	-0,072
Grzegorz Schetyna	0,035	0,487**	0,170**	0,674**	0,194**	1	0,274**	-0,013	0,321**
Mateusz Morawiecki	0,475**	0,033	0,368**	0,243**	0,230**	0,274**	1	0,460**	0,078*
Andrzej Duda	0,437**	-0,167**	0,299**	-0,064	0,220**	-0,013	0,460**	1	-0,056
Robert Biedroń	-0,099**	0,293**	0,073*	0,364**	-0,072	0,321**	0,078*	-0,056	1

* Korelacja istotna na poziomie $p < 0,05$ (dwustronnie)** Korelacja istotna na poziomie $p < 0,01$ (dwustronnie)

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Wybrane determinanty temperatury uczuć wobec polskich polityków

Analizując korelacje pomiędzy uczuciami wobec polityków a poziomem wiedzy o polityce, politykach i systemie politycznym (zob. tabela 4), można sformułować trzy główne wnioski. Po pierwsze, wyższy zasób wiedzy politycznej (w samoocenie respondentów) skutkuje niechęcią do Jarosława Kaczyńskiego i Grzegorza Schetyny. Po drugie, im lepsza znajomość liderów politycznych, tym cieplejsze nastawienie do Roberta Biedronia i Donalda Tuska, a chłodniejsze do Janusza Korwin-Mikkego, Jarosława Kaczyńskiego i Andrzeja Dudy. Po trzecie, wyższy poziom wiedzy o funkcjonowaniu systemu politycznego przekłada się na cieplejsze uczucia do Donalda Tuska i chłodniejszy stosunek emocjonalny do Janusza Korwin-Mikkego.

Badani prezentujący liberalne poglądy na gospodarkę zwykle żywią cieplejsze uczucia do Janusza Korwin-Mikkego, a chłodniejsze wobec Andrzeja Dudy i Mateusza Morawieckiego (zob. tabela 5). Natomiast uczucia do innych analizowanych polityków nie są w istotny sposób uzależnione od poglądów gospodarczych.

Istotną determinantą uczuć młodych respondentów wobec badanych aktorów politycznych jest natomiast konserwatyzm światopoglądowy. Z analiz wynika, że im bardziej młodzi ludzie są nastawieni konserwatywnie, tym silniejsze są ich pozytywne emocje wobec Jarosława Kaczyńskiego, Andrzeja Dudy, Janusza Korwin-Mikkego, Mateusza Morawieckiego i Pawła Kukiza, a jednocześnie wzrasta ich negatywne nastawienie do Roberta Biedronia, Katarzyny Lubnauer, Grzegorza Schetyny i Donalda Tuska.

Na temperaturę uczuć wobec polskich polityków wpływ mają również sympatie polityczne młodych Polaków⁵. Uzyskane wyniki wskazują, że poziom sympatii do danej osoby istotnie zależy od skłonności do głosowania na konkretną partię polityczną (tabela 6). W większości analizowanych przypadków najcieplejsze uczucia do danego polityka żywią zwolennicy partii, do której on przynależy. Wyjątkiem jest Donald Tusk, który uzyskał bardzo podobną średnią temperaturę uczuć wśród zwolenników PO i Nowoczesnej (odpowiednio: 49,41 i 49,84 stopnia), oraz Robert Biedroń, który w okresie realizacji badań nie miał jeszcze własnej formacji politycznej i który uzyskał najcieplejsze notowania ze strony zwolenników SLD, Partii Razem oraz Nowoczesnej.

„Najgorętszych” sympatyków w swojej partii mają: Andrzej Duda (średnia temperatura uczuć potencjalnych wyborców PiS to 79,37 stopnia), Janusz Korwin-Mikke (średnia temperatura uczuć potencjalnych wyborców jego partii to 74,94 stopnia) oraz Paweł Kukiz (średnia temperatura uczuć potencjalnych wyborców Kukiz 15 to 70,05 stopnia).

⁵ W omawianym badaniu identyfikowano je za pomocą deklaracji wyborczych. Treść pytania była następująca: „Jeżeli wybory do parlamentu odbywałyby się w najbliższych dniach, to na jaką partię/ruch polityczny oddał(a)byś głos?”.

Tabela 4. Korelacja pomiędzy uczuciami wobec polityków a poziomem wiedzy o polityce, politykach i systemie politycznym

	Jarosław Kaczyński	Donald Tusk	Paweł Kukiz	Katarzyna Lubnauer	Janusz Korwin-Mikke	Grzegorz Schetyna	Mateusz Morawiecki	Andrzej Duda	Robert Biedroń
Wiedza o polityce (samoocena)	-0,098**	0,063	-0,006	-0,061	0,017	-0,094*	-0,058	-0,049	0,051
Wiedza o politykach	-0,089**	0,118**	0,005	-0,003	-0,116**	-0,046	-0,024	-0,086*	0,153**
Wiedza o systemie politycznym	-0,012	0,110**	0,001	-0,013	-0,079*	-0,055	0,015	-0,022	0,043

* Korelacja istotna na poziomie $p < 0,05$ (dwustronnie)** Korelacja istotna na poziomie $p < 0,01$ (dwustronnie)

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Tabela 5. Korelacja pomiędzy uczuciami do polityków a poglądami politycznymi

	Jarosław Kaczyński	Donald Tusk	Paweł Kukiz	Katarzyna Lubnauer	Janusz Korwin-Mikke	Grzegorz Schetyna	Mateusz Morawiecki	Andrzej Duda	Robert Biedroń
Liberalizm gospodarczy	-0,043	-0,023	0,011	-0,075	0,129**	-0,016	-0,118**	-0,162**	-0,061
Konserwatyzm światopoglądowy	0,290**	-0,188**	0,113**	-0,249**	0,204**	-0,169**	0,152**	0,224**	-0,360**

* Korelacja istotna na poziomie $p < 0,05$ (dwustronnie)** Korelacja istotna na poziomie $p < 0,01$ (dwustronnie)

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Tabela 6. Temperatura uczuć do polskich polityków w kontekście deklaracji wyborczych

	Jarosław Kaczyński	Donald Tusk	Paweł Kukiz	Katarzyna Lubnauer	Janusz Korwin-Mikke	Grzegorz Schetyna	Mateusz Morawiecki	Andrzej Duda	Robert Biedroń
PiS	53,43	22,89	48,58	29,52	34,85	27,30	56,61	79,37	41,75
PO	19,19	49,41	44,57	44,88	33,57	44,70	38,52	47,02	52,13
Nowoczesna	12,97	49,84	42,81	55,64	31,19	42,84	34,60	39,61	67,81
Kukiz 15	26,79	27,63	70,05	31,47	43,62	33,33	41,88	58,85	45,13
Partia Razem	12,94	43,53	29,71	51,07	12,35	29,38	30,29	30,29	73,24
SLD	12,73	35,42	47,50	51,67	34,55	37,14	40,00	55,42	76,82
PSL	21,36	37,14	35,00	37,92	38,21	36,79	25,36	40,00	40,00
Solidarna Polska	34,95	41,79	56,06	46,36	48,28	40,82	47,72	61,26	48,27
UPR	30,00	35,00	36,67	20,00	40,00	0,00	30,00	71,67	15,00
Wolność Janusza Korwin-Mikkego	26,42	24,75	51,02	28,97	74,94	28,14	29,07	60,75	35,05
Nie wziąłbym udziału w głosowaniu	27,30	32,89	44,82	36,44	34,60	36,15	39,45	55,15	47,35
Wziąłbym udział w głosowaniu, ale oddałbym nieważny głos	23,43	33,07	47,46	32,00	34,07	37,04	37,44	54,23	49,22

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Andrzej Duda jest lubiany nie tylko przez zwolenników prawicy (Kukiz 15, Solidarna Polska, Unia Polityki Realnej, Wolność JKM), ale także przez wybranych sympatyków lewicy (średnia temperatura uczuć wobec tego polityka wśród osób, które są potencjalnymi wyborcami SLD, wyniosła 55,42 stopnia). Zyskał też przychylne oceny wśród osób, które nie planują udziału w wyborach lub oddałyby w nich głos nieważny. Paweł Kukiz jest ciepło oceniany przez zwolenników Kukiz 15 oraz przez potencjalnych wyborców Solidarnej Polski oraz Wolności Janusza Korwin-Mikkego. Natomiast do grona sympatyków Katarzyny Lubnauer, prócz potencjalnych wyborców Nowoczesnej, można także zaliczyć osoby deklarujące poparcie dla Partii Razem i SLD.

Podsumowanie

Politykami najbardziej rozpoznawalnymi przez badanych są Andrzej Duda, Jarosław Kaczyński i Donald Tusk. Zważywszy na pełnione przez nich funkcje bądź doświadczenie polityczne, wydaje się to zrozumiałe. Zaskoczenie może budzić natomiast znacznie niższa pozycja Mateusza Morawieckiego, choć może to wynikać z faktu, iż polityk ten stał się bardziej znany opinii publicznej dopiero w momencie objęcia funkcji premiera, czyli na krótko przed przeprowadzeniem analizowanego badania. Pomimo relatywnie krótkiego stażu w polityce należy odnotować wysoką pozycję na termometrze uczuć Roberta Biedronia i Pawła Kukiza. Wpływa na to zapewne wyrazistość ich poglądów politycznych.

Średnia temperatura uczuć wobec prezydenta Andrzeja Dudy jest najwyższa, ale tworzą ją oceny najbardziej zróżnicowane. Jako „letni” można określić stosunek do Grzegorza Schetyny, tym bardziej że kształtuje się on na podstawie zrównoważonych ocen. Zdecydowanie chłodne emocje budzi Jarosław Kaczyński.

Obserwuje się istotną dodatnią korelację uczuć pomiędzy politykami reprezentującymi partie o podobnym programie światopoglądowym. Najsilniejszą korelację uczuć pozytywnych pojawia się pomiędzy Grzegorzem Schetyną a Katarzyną Lubnauer. Zatem pomimo wielu doniesień medialnych wykazujących różnice pomiędzy tymi politykami, w oczach młodych badanych są oni do siebie podobni. Najbardziej przeciwstawne emocje budzą Donald Tusk i Andrzej Duda (choć istotna statystycznie korelacja tych uczuć jest dość słaba). Natomiast, wydawałoby się oczywista do założenia, różnica w sympatii do Donalda Tuska i Jarosława Kaczyńskiego nie przełożyła się w wynikach badania na istotną ujemną korelację uczuć wobec tych polityków. Silny kontrast w emocjach wobec Jarosława Kaczyńskiego i Roberta Biedronia wydaje się wynikać z kwestii różnic światopoglądowych. Stan ten nie musi mieć związku z orientacją poznawczą.

Jeżeli przyjrzeć się wynikom wpływu poglądów na osi liberalizm–konserwatyzm, to można stwierdzić, że uczucia wobec polityków są głównie kształtowane poprzez kwestie światopoglądowe. Natomiast poglądy na gospodarkę wpływają jedynie na temperaturę uczuć wobec Janusza Korwin-Mikkego, Andrzeja Dudy i Mateusza Morawieckiego.

W badanym zestawieniu polityków Andrzej Duda zaskakująco jawi się jako polityk lewicowy, antyliberalny. Może dlatego, że Robert Biedroń — w trakcie badania polityk samorządowy — nie precyzował wówczas swych poglądów gospodarczych, tak jak stało się to po założeniu partii Wiosna. Nie dziwi natomiast krytyczny wobec niego stosunek respondentów konserwatywnych światopoglądowo. Drugie miejsce w skali niechęci w kontekście światopoglądowym zajmuje Katarzyna Lubnauer. Wypada gorzej niż Donald Tusk i Grzegorz Schetyna, co może o tyle dziwić, iż jest od nich dużo mniej rozpoznawalna i stosunkowo krótko aktywna na scenie politycznej.

Rozpoznawalność polityków nie wpływa znacząco na ich ocenę. Natomiast wiedza o nich samych determinuje cieplejsze odczucia wobec tych, których w badanym zestawieniu można ocenić jako liberalnych gospodarczo (Donald Tusk) lub światopoglądowo (Robert Biedroń). Wpływ na temperaturę uczuć wobec polityków na również skłonność do głosowania na konkretną partię polityczną. Zwolennicy danego ugrupowania żywią istotnie cieplejsze uczucia do polityków, którzy do niego przynależą lub są mu bliscy programowo.

Warto też zauważyć, iż relatywnie niski poziom wiedzy o systemie politycznym nie musi oznaczać braku silnych emocji wobec polityków. Wyniki badania potwierdzają, iż komponent afektywny postawy może się uaktywniać niezależnie od komponentu poznawczego.

Bibliografia

- Almond G.A., Powell G.B., *Kultura polityczna*, [w:] *Elementy teorii socjologicznych*, red. W. Derczyński, A. Jasińska-Kania, J. Szacki, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1975.
- Kaniewska-Sęba A., *Skale do pomiaru postaw stosowane w badaniach wizerunku polityka*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu” 2016, nr 460.
- Lewis-Beck M.S., *Electoral inquiry cross-national election surveys: A French pre-test*, „Electoral Studies” 15, 1996, nr 4.
- Liu M., Conrad F.G., *An experiment testing six formats of 101-point rating scales*, „Computers in Human Behavior” 55, 2016, cz. A.
- Liu M., Wang Y., *Data collection mode effect on feeling thermometer questions: A comparison of face-to-face and web surveys*, „Computers in Human Behavior” 48, 2015.
- Nelson S.C., *Feeling thermometer*, [w:] *Encyclopedia of Survey Research Methods*, red. P. Lavrakas, Sage, Los Angeles 2008.
- Skrzypiński D., *Strategie partii politycznych*, [w:] *Marketing polityczny w teorii i praktyce*, red. A.W. Jabłoński, L. Sobkowiak, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2002.
- Zduniak A., *Socjalizacja w kontekście nowoczesnego społeczeństwa*, „Zeszyty Naukowe KUL” 2013, nr 1 (221).

Young Poles' temperature of feelings towards selected Polish politicians

Keywords: feelings towards politicians, feeling thermometer, young Poles

Summary

The article contains chosen results and conclusions from research conducted among the seniors from the Grand Voivodeship high schools. The goal of the paper is to determine the temperature of young Poles' feelings towards selected politicians. The text presents both the level and selected determinants of these feelings. It shows the correlation between emotions towards selected political actors and the level of their knowledge about politics, about politicians and the political system, as well as the relationship between feelings towards politicians and political views on the axis of liberalism-conservatism. Further, the authors paid attention to the level of emotions towards Polish politicians in the context of electoral activity declarations.